

ΤΥΜΒΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΔ ΝΕΚΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΒΔΗΡΩΝ

Στον αρχαιολογικό χώρο των Αβδήρων και συγκεκριμένα στη θέση Παλιόχωρα (Σχ. 1), αποκαλύφθηκαν σε άροση αγρού την άνοιξη του 1984 αρχικά τρεις τάφοι με αποτέλεσμα να ακολουθήσει σωστική ανασκαφή τεσσάρων μηνών¹, που απέφερε συνολικά 72 τάφους (Εικ. 1)².

Οι τάφοι (Σχ. 2) ανήκουν σε διπλό τύμβο, που ισοπεδώθηκε από τις συνεχείς καλλιέργειες. Η περίμετρος των δύο τύμβων δεν μπορεί να καθορισθεί με ακρίβεια παρά τη διαφορά της τεχνητής και της φυσικής επίχωσης. Η σχέση της μεταξύ τους θέσης είναι Β-ΒΔ με κοινό άξονα ΒΔ-ΝΑ.

Από τα ανασκαφικά δεδομένα δεν είναι σαφής ο χρονολογικός διαχωρισμός στη χρήση των μερών του διπλού τύμβου, γιατί οι πρώιμες ταφές απαντούν σε όλον τον ανασκαφικό χώρο (Εικ. 2).

Στον τύμβο της Παλιόχωρας οι τάφοι απαντούν σε 7 συνολικά τύπους (Σχ. 3, 4):

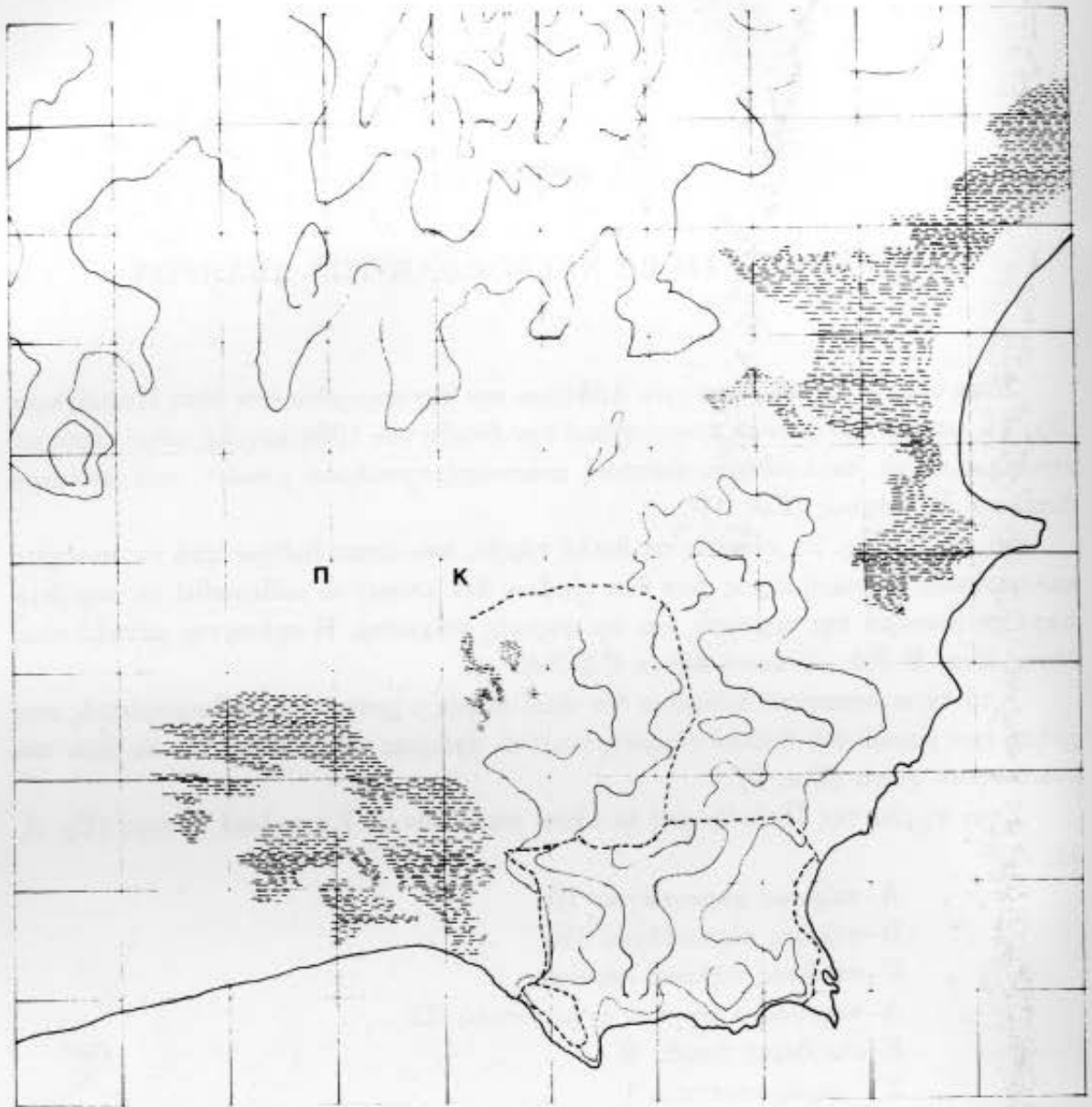
- Α-πώρινες σαρκοφάγοι: 10
- Β-πήλινες σαρκοφάγοι: 19
- Γ-παιδικές πήλινες λάρνακες: 9
- Δ-τεφροδόχα αγγεία/εγχυτρισμοί: 22
- Ε-ελεύθερες ταφές: 9
- ΣΤ-κεραμοσκεπείς: 1
- Ζ-κιβωτιόσχημοι, κτιστοί από πώρινες πλάκες: 2

Ως παλαιότερες ταφές, που χρονολογούνται από τα μέσα του 7ου μέχρι τα μέσα περίπου του 6ου π.Χ. αι., θεωρούνται τα τεφροδόχα αγγεία και οι εγχυτρισμοί, που βρέθηκαν σε μεγάλο ποσοστό μέσα σε πυκνό στρώμα ψιλής άμμου. Κατά κανόνα ήταν πλάγια τοποθετημένα και μικρή επίπεδη πέτρα έφραζε κάθετα το στόμιό τους (Εικ. 2).

Στρώμα θαλασσινής άμμου με ψιλά κοχύλια ήταν το άμεσο περιβάλλον-επίχωση των ελεύθερων ταφών, που από τα λιγοστά αλλά ενδεικτικά τους κτερίσματα

1. Η ανασκαφή αρχικά εντάχθηκε στο ανασκαφικό πρόγραμμα της ΙΘ' Εφορείας Κομοτηνής και λόγω της σημασίας της αργότερα συνεχίσθηκε με χρηματοδότηση της Αρχαιολογικής Εταιρείας ως Τομέας «Π» στο πρόγραμμα των Αβδήρων μόνο για το 1984.

2. Η παρουσίαση της ανασκαφής γίνεται εδώ με το συντομότερο δυνατό τρόπο, γιατί ακόμη δεν έχει ολοκληρωθεί η μελέτη της κεραμικής, που παρουσιάζει ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

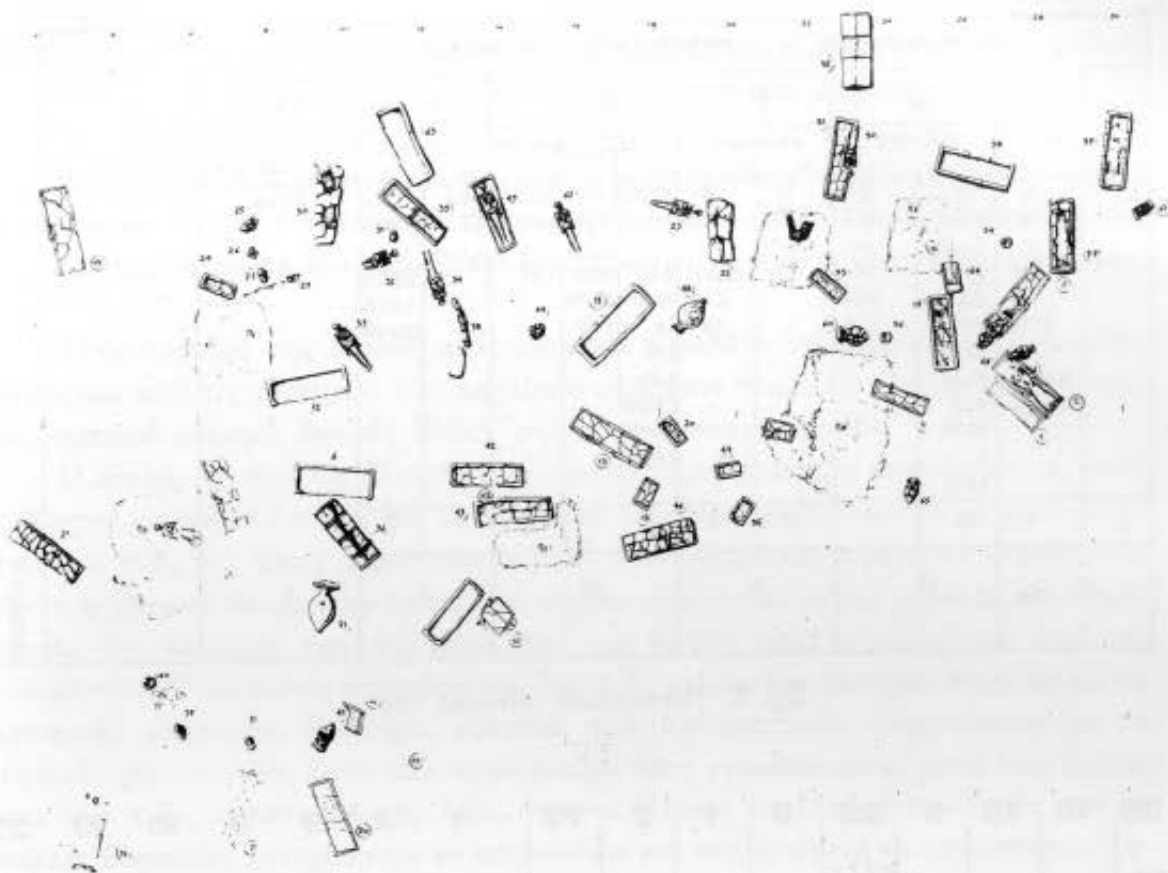

Σχ. 1. Αρχαιολογικός χώρος Αβδήρων, θέση Παλιόχωρα.

χρονολογούνται κυρίως στις αρχές του 5ου π.Χ. αι.

Ανάλογα με τα ανασκαφικά δεδομένα είναι και τα συμπεράσματα της ανθρωπολογικής έρευνας³, που εκπόνησε ο ανθρωπολόγος Νότης Αγγελαράκης: οι ελεύθερες ταφές ανήκαν σε άτομα με σχετικά κακή φυσική κατάσταση, ενώ η εξέταση του σκελετικού υλικού από τις σαρκοφάγους δηλώνει άτομα καλής διατροφής, που προφανώς ανήκαν και σε ανώτερη κοινωνική τάξη. Επίσης, οι σκελετοί των εγγυτρισμών ανήκουν ως επί το πλείστον σε βρέφη και νήπια. Στο σύνολο των 24 ταφών, που ήταν δυνατό να εξεταστούν, οι 12 ανήκαν σε άτομα ηλικίας 22-35 ετών.

3. Η ανθρωπολογική μελέτη πρόκειται σύντομα να δημοσιευθεί σε ανθρωπολογικό περιοδικό.

Σχ. 2. Κάτοψη των τάφων του διπλού τύμβου.

Σε καμία φάση χρήσης του τύμβου δεν τηρήθηκε συγκεκριμένος προσανατολισμός, ακόμα και όταν δεν υπήρχε έλλειψη χώρου. Το ίδιο συμβαίνει και στη θέση του νεκρού σε τάφους της ίδιας φοράς.

Ανάμεσα στους 72 τάφους επισημάνθηκαν 8, σχεδόν κυκλικές, πυρές για προσφορές ή νεκρόδειπνα. Οι θέσεις και τα ευρήματα των πυρών, που συμβαδίζουν με αυτά των τάφων, μαρτυρούν τη διάρκεια του ταφικού αυτού εθίμου.

Τα ανασκαφικά ευρήματα προέρχονται αποκλειστικά από τους τάφους και τις πυρές. Σχετική χρονολογικά είναι και η λιγοστή κεραμική της επίχωσης.

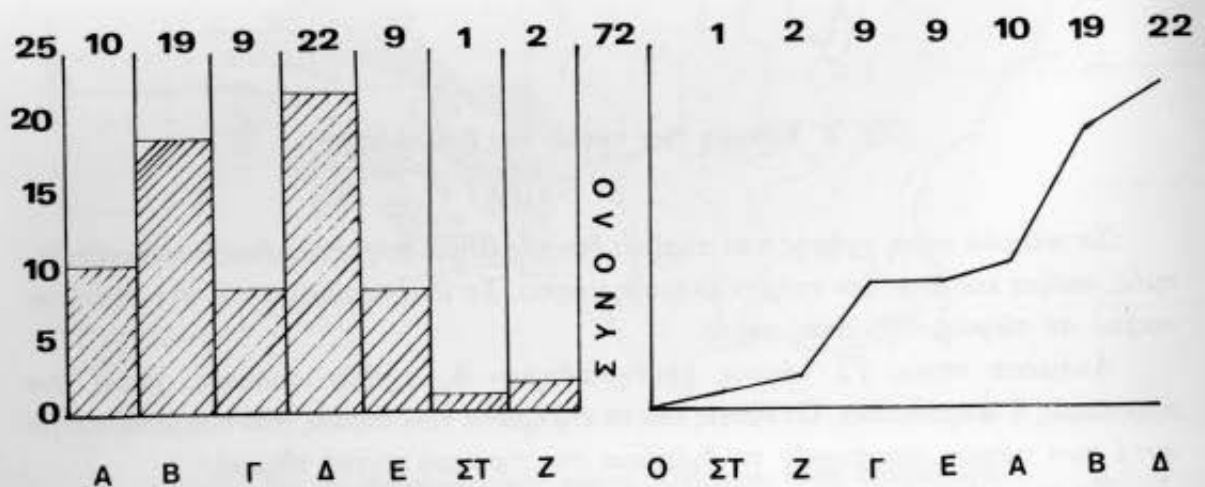
Τα κτερίσματα είναι κυρίως αγγεία με εξαίρεση την ποικιλία του πολυκτέριστου τάφου V, που ανήκει πιθανότατα σε κορίτσι και περιείχε μεγάλο αριθμό ειδωλίων, πλαγγόνες, ομοίωμα ζώου, λίγα στρογγυλά βότσαλα, κοχύλια, ασημένια βραχιόλια και σφηκωτήρες, χάλκινο κάτοπτρο, πήλινα ομοιώματα λουτήρων κ.ά.⁴

Στους εγχυτρισμούς κυρίως αλλά και στα τεφροδόχα αγγεία αντιστοιχούν κτερίσματα χρονολογούμενα από τα μέσα του 7ου π.Χ. αι. μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 6ου π.Χ. αι., όπως: ροδιακές κύλικες à oiseaux (Εικ. 3), ιωνικές με

4. Ο τάφος V ενδεικτικά αναφέρεται σε αυτή την ανασκαφική ανακοίνωση, γιατί έχει ήδη γραφεί ως μεμονωμένη δημοσίευση.

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΑΦΩΝ													
Α		Β		Γ		Δ		Ε		ΣΤ	Ζ		
καλυψη		καλυψη		καλυψη		πέτρα στο στομάχι		καθετα	καλυψη		με καλυψη	με καλυψη	
+	-	+	-	+	-	+	-		+	-			
Ι	IV V VI VII XI XVII XX LV/II LXXII	II XV XVIII XIX XXX XXXV XLII XLIII XLV XLVI L LVII	III VIII XIII XIV XXI LIX LXIX	IX LXIV LXX	X XII XXIV XLVII LIII LV	XXVI XVI XXVI XXII XXIII XXVIII XXXII XXXIII XXXIV XXXVIII	XVI XXV XL XXVII XXIX XLIV LVI	XXVI XXXI LIV LVI	XXII LI LXII	XXIII XXVIII XXXII XXXIII XXXIV XXXVIII	XXXVI	LII LXIII	
1	9	12	7	3	6	11	7	4	3	6			
10		19		9		22		9		1		2	
72 ΣΥΝΟΛΟ													

Σχ. 3. Τυπολογικός πίνακας τάφων.

Σχ. 4. Πίνακας συχνότητας τάφων.

στιγμορόδακες (Εικ. 4), κορινθιακοί αρύβαλλοι (Εικ. 5), κύπελλο με γραμμική διακόσμηση (Εικ. 6) κ.ά. Σε αυτά τα χρονικά πλαίσια τοποθετείται και ο αμφορέας με την πλούσια γραμμική διακόσμηση από κάποιο nordionien εργαστήριο, που χρησιμοποιήθηκε ως τεφροδόχο αγγείο.

Από τα κτερίσματα των μεταγενέστερων τάφων, που χρονολογούνται στα τέλη του 6ου έως τα μέσα περίπου του 5ου π.Χ., διακρίνονται αυτά⁵ της πήλινης σαρκοφάγου-τάφου XLIII (Εικ. 7): αττική λήκυθος με ερυθρόμορφη παράσταση

5. Τα κτερίσματα του τάφου χρονολογούνται περίπου το 460 π.Χ.

Νίκης, λήκυθος με μελανόβαφα ορθά ανθέμια, αλάβαστρο, εξάλειπτρο, μικρή μελανόβαφη κύλικα και τρία ακέραια αγγεία (δύο αμφορίσκοι και μία μικροσκοπική υδρία) από πολύχρωμη υαλόμαζα.

Από τους λίγους μη συλημένους τάφους συμπεραίνεται ότι τα κτερίσματα ήταν βαλμένα στο στέρνο ή παράλληλα στα χέρια του νεκρού. Ελάχιστα βρέθηκαν έξω από τους τάφους, όπως τα δύο ομοιώματα λουτήρων του τάφου V (δεξιά και αριστερά).

Στην περιοχή της Παλιόχωρας και στο παρελθόν έχουν βρεθεί μεμονωμένοι τάφοι και από τις μαρτυρίες των κατοίκων υπάρχουν ταφές σε μεγάλη έκταση προς το σημερινό οικισμό, δηλαδή Β-ΒΔ από τον ανασκαφικό χώρο.

Ο διπλός τύμβος της Παλιόχωρας παρουσιάζει ιδιαίτερη σπουδαιότητα, γιατί καλύπτει χρονικό διάστημα δύο αιώνων: από τα μέσα σχεδόν του 7ου μέχρι τα μέσα του 5ου π.Χ. αι., όπως μαρτυρούν τα είδη των ταφών και κυρίως τα κτερίσματα. Αυτή η χρονικά διευρυμένη χρήση του τύμβου συμπίπτει με τις μεγάλες οικιστικές φάσεις της περιοχής των Αβδήρων, που για πρώτη φορά αποικίσθηκαν από την ιωνική πόλη Κλαζομενές στα μέσα του 7ου π.Χ. αι. και για σύντομο, σύμφωνα με τις ιστορικές μαρτυρίες, διάστημα εξαιτίας των καθοριστικών συγκρούσεων με τα τοπικά εχθρικά φύλα. Στην ίδια προνομιούχο θέση εγκαθίστανται μετά έναν αιώνα, στα 545 π.Χ., οι κάτοικοι της Τέω, όταν οι Πέρσες κατέλαβαν την Ιωνία, και με πολλές δυσκολίες κατορθώνουν να επιβιώσουν και στη συνέχεια να καταστήσουν την πόλη τους πλούσιο κέντρο, εμπορικό και πολιτιστικό. Η ολοκλήρωση της μελέτης της κεραμικής πιθανότατα να καλύψει το χρονικό χάσμα μεταξύ των αποικήσεων των Αβδήρων.

Ο μεγάλος αριθμός αρχαϊκών αγγείων, ταφικών και κτερισμάτων, παρέχει αδιάσειστα στοιχεία για την προς ΒΔ επέκταση του αρχαϊκού νεκροταφείου, που είχε εντοπιστεί πριν το 1984 και εντάσσεται στο ετήσιο ανασκαφικό πρόγραμμα της ΙΘ' Εφορείας Κομοτηνής⁶.

Τα ευρήματα, που έχουν συνήθως ξένη προέλευση (Αττική, Όλυθος, Αμφίπολη, Κόρινθος, Ρόδος, Ιωνία) με ελάχιστες εξαιρέσεις προϊόντα τοπικών εργαστηρίων (πιθάρια και κύλικες ιωνικού τύπου) δηλώνουν το υψηλό επίπεδο των εμπορικών συναλλαγών των Αβδηριτών.

Η συνέχιση των ανασκαφικών ερευνών στα 'Αβδηρα αναμένεται ότι θα δώσει περισσότερα και σαφέστερα στοιχεία για τους αρχαϊκούς οικισμούς της περιοχής.

Λυδία Κρανιώτη

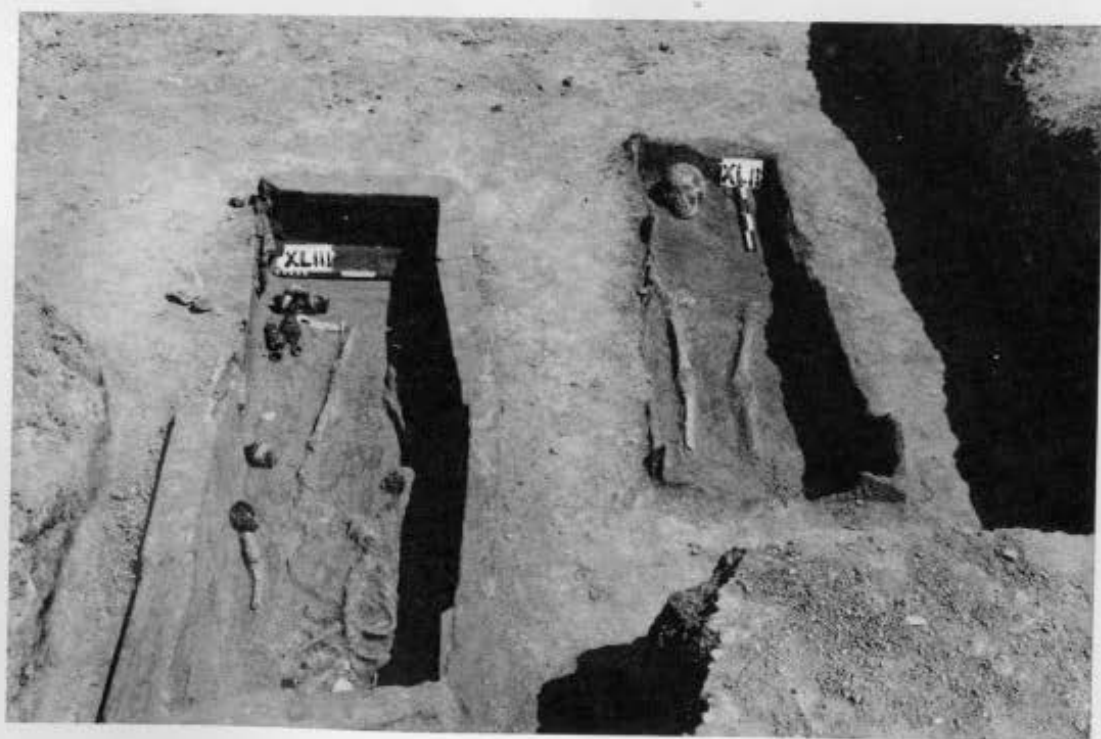
Καβάλα.

Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων

6. Αυτός ο τομέας του αρχαϊκού νεκροταφείου (Τομέας «Κ») ανασκάπτεται από τη συνάδελφο Εύη Σκαρλατίδου και παρουσιάζεται επίσης στα πλαίσια του Συμποσίου.

1. Άποψη του τύμβου στη θέση Παλιόχωρα Αβδήρων. 2. Εγχυτρισμοί. 3, 4. Κτερίσματα των πρωιμότερων ταφών (μέσα 7ου - αρχή 6ου αιώνα).

5, 6. Κτερίσματα των πρωιμότερων ταφών (μέσα 7ου - αρχή 8ου αιώνα). 7. Η πήλινη σαρκοφάγος XLIII.